Nav redzējuma, kādu policiju valstī gribam

Viktors AVOTIŅŠ, tālr. 67886801

Bijušais iekšlietu ministrs Jānis ĀDAMSONS un bijušais Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes priekšnieka vietnieks pulkvedis Leonīds BOGDANOVS sarunājas ar *Neatkarīgo* par policiju.

– Vai pašreizējā varas attieksme pret policiju ir saprātīga un perspektīva?

Jānis Ādamsons: – Pirms pusotra gada Kriminālpolicijas vadība un dažādi eksperti, tai skaitā jūsu padevīgais kalps, sāka celt trauksmi par to, ka noziedzība pieaug. Pēc būtības, ja tiek celta tāda trauksme, būtu jādomā, kādā veidā nostiprināt iekšējo drošību, kā nostiprināt policiju, kādi līdzekļi tai nepieciešami, lai noziedzības līmenis nekļūst nekontrolējams. Pie mums notiek pretējais – tā vietā, lai nostiprinātu iekšējo drošību, samazina policistu skaitu, samazina atalgojumu, piespiež cilvēkus iet projām no darba. Ne tikai policistus, arī ugunsdzēsējus, arī robežsargus... Pamatojums – nav naudas. Diemžēl mūsu politiķi nesaprot, ka viens iekšējās drošības nostiprināšanā ieguldīts lats gada laikā netiešā veidā atdod valstij atpakaļ vismaz desmit latu.

– Pasakiet jūs man, ko varas pasākumi vērti no lietišķās, profesionālās puses? No pašas varas šādu lietderības pamatojumu neesmu redzējis. Vislietišķākais, ko pēdējā laikā sakarā ar pārmaiņām policijā te gadījies redzēt, bija sižets TV par Igaunijas policiju, kur atraduši tādus ekonomijas risinājumus, kad nezūd ne grams efektivitātes.

J. Ā.: – Lietišķās puses nav. Bet samazināšanai, ja runājam par iekšlietām, jāsākas ne jau no ierindniekiem, ne no policijas darbiniekiem, kuri reāli ikdienā cīnās ar noziedzību. Samazināšana jāsāk no uzpūstā centrālā aparāta. Es savulaik dabūju mantojumā deviņus padomniekus. Pēc dažām dienām es viņus atlaidu. Viens deva padomus krimināltiesībās, cits – par *pažarniekiem*... Bet priekš kam man ir pārvalžu priekšnieki? Kāpēc šobrīd katram ministram ir vesels birojs, kura galvenais un vienīgais uzdevums viņa *PR* taisīšana?

Leonīds Bogdanovs: – Kāpēc *vecajās* ES valstīs Iekšlietu ministrijā strādā desmit, piecpadsmit cilvēku? Kopā ar ministru. Bet pie mums – departamenta priekšnieks, departamenta priekšnieka vietnieks, departamenta priekšnieka vietnieka vietnieks, nodaļas priekšnieks, vietnieki... Un viens inspektors uz septiņiem priekšniekiem. Tai skaitā Valsts policijā. Pārvalde, birojs, nodaļa...

J. Ā.: – Runājot par uzpūstiem štatiem – kāpēc, piemēram, par jūras drošību atbild septiņas ministrijas? Teiksim, pa desmit klerkiem katrā... Priekš kam robežsardzē savs jūras patruļdienests? Vai to nevar nodot vienās rokās? Robežzonā, 12 kilometru joslā, policejiskas funkcijas pilda robežsargi. Tad šajā joslā atkrīt iecirkņa pilnvarotie. Turklāt robežsargiem līdz ar to ir pilna informācija par to, kas tur notiek. Pie mums: parādās jauns uzdevums, jauns noziedzības veids – dibinām jaunu policiju. Nevis izanalizējam esošo struktūru. Ja runājam par koncepciju, tad jārunā, kāds ir mērķis.

– Par to, ka aparāti trekni, tagad abstrakti ieminas arī paši aparāti. Gribētos zināt, kādi saistībā ar konkrētām izmaiņām ir konkrētu policijas darba jomu redzējumi – organizētās noziedzības, narkotiku, korupcijas, kārtības...

L. B.: – Vislielākās problēmas patlaban saistītas ar mantiskiem noziegumiem. Laupīšanas uz ielām, tirdzniecības objektos, zādzības... Bankomātu raušana tagad samazinājusies. Pēdējā amatā strādājot, mēs aizturējām diezgan spēcīgas brigādes – iebraucējus no Lietuvas un citus. Taču uz rudens pusi, kad ekonomiskā krīze vēl padziļināsies, tas atkal pieaugs. Viennozīmīgi. Otra problēma ir narkotikas. Nar-ko-tikas! Tas ir viens no ienesīgākajiem organizētās noziedzības biznesiem. Tas, ko šobrīd policija izņem no aprites, ir neliels daudzums no tā, kas ievests valstī vai izgājis caur mūsu valsti uz kādām trešajām valstīm. Ticiet man, narkotikas šobrīd aug strauji. Lai būtu veiksmīgs darbs, nepieciešams valsts atbalsts operatīvajiem darbiniekiem. Trešā problēma, kas tagad attīstās un kurai pašlaik gandrīz neviens nepievērš uzmanību – alkoholisko vai spirtoto dzērienu nelikumīga ievešana vai tranzīts un realizācija. Akcīzes preču kontrabanda.

J. Ā.: – Jautājums – vai mūsu valstī ir vīzija tam, ko gribam sasniegt? Mums ir NAP, kuru neviens nav lasījis. Vai krīze ienesusi šajā plānā korekcijas? Vai iekšlietu ministre Linda Mūrniece, stājoties amatā, ir konstatējusi situāciju? Kāda ir viņas koncepcija? Neesmu pagaidām dzirdējis, kas mūs sagaida tālāk. Noziedzības līmenis aug... Tas saistīts ar ekonomisko situāciju. Bet kādā veidā cerēt saņemt atpakaļ adekvātu darbu no policistiem, kuriem samazina algas, noņem sociālās garantijas un turklāt vēl aplamā no galvas līdz kājām, sakot – jūs neko nedarāt, esat aizsēdējušies... Nav skaidri definēts, kas ir mūsu valsts prioritātes. Izdzīvošana krīzes apstākļos? Bet es divdesmit gadu to vien dzirdu – šogad mums ir izdzīvošanas budžets, attīstībai nevaram veltīt... Vajadzīga kolosāla reorganizācija. Ne tikai policijā, bet valstī. To deklarējis Godmanis, deklarē Dombrovskis, bet tālāk par deklarācijām nekas neiet.

L. B.: – Ādamsona kungam varētu piekrist tādā ziņā, ka gan Valsts policijā, gan Iekšlietu ministrijā kopumā nav redzējuma, kādu policiju mēs gribam valstī. Mēs jau deviņpadsmit gadu dzīvojam neatkarīgā valstī, bet tikai raustāmies no viena gala uz otru. Katra jauna VP vai IeM vadība cenšas kaut ko optimizēt, reorganizēt... Bet, pirms kaut ko risināt, vajadzētu izvēlēties, kādu policiju valstī mēs gribētu redzēt. Mums šobrīd nav ne vecās milicijas, ne jaunās policijas.

Jūs pieminējāt Igauniju. Piekrītu, ka no trim Baltijas valstīm Igaunijas policijā pašlaik notiek visveiksmīgākā attīstība. Viņi jau tūlīt pēc PSRS sabrukšanas daļēji pārņēma Somijas modeli. Varam minēt arī Lietuvas pieredzi. Lietuvas policijas vadība visvairāk uzmanības pievērš noziedzīgiem nodarījumiem uz ielām, tam, kas skar sabiedrisko kārtību. Tas nozīmē, ka notiek veiksmīga attīstība vienībās, kas ikdienā strādā uz ielām. Patruļpostenī, iecirkņa inspektori un tamlīdzīgi dienesti, ceļu policiju ieskaitot...

– Kas tiek panākts Latvijā?

L. B.: – Gandrīz vai ik gadu veicam dažādas optimizācijas un reorganizācijas, kuru rezultātā nevis samazinām, bet palielinām policistu kopskaitu. Galvenokārt atbalsta dienestos. Piekrītu, ka 9000 policistu valstī varbūt nav vajadzīgi. Bet tas ir kopumā. Te ietverti arī tie, kas pilda atbalsta funkcijas – saimnieciskie jautājumi, sabiedriskās attiecības u. tml. Secinājums – vajag nošķirt dažādas funkcijas: atbalsta

un novēršanas, apkarošanas funkcijas.

Ja Valsts policijas – tieši Kriminālpolicijas un Kārtības policijas – galvenā funkcija ir noziegumu novēršana un atklāšana, tad šie dienesti ir jāatbalsta un jāattīsta. Bet tā saucamie atbalsta dienesti ar noziegumu novēršanu, apkarošanu vai atklāšanu nenodarbojas. Šajos dienestos ir mākslīgi uzpūsti štati. Šie dienesti ne vienmēr saprot, ar ko nodarbojas. To funkcijas dublējas.

Piemēram, Iekšlietu ministrijas saimnieciskie dienesti atbild par telpu uzturēšanu jaunuzbūvētajā ēkā Čiekurkalnā. Tajā pašā laikā ar tiem pašiem jautājumiem nodarbojas arī VP saimnieciskie dienesti. Top jaunas ēkas projekts Ekonomikas policijas un Kārtības policijas vajadzībām. Tajā pašā laikā visaugstākajā līmenī tiks runāts par to, ka mēs šīs esošās, jau uzbūvētās ēkas šobrīd nevaram uzturēt un meklējam variantus, kā pārvākt cilvēkus, lai atteiktos no dažādām citām telpām, kuras izmanto VP struktūrvienības. Nesaprotu, kur ir loģika? No vienas puses, naudas it kā nav, līdzekļu nav, bet tajā pašā laikā dienestos, kas VP sastāvā pilda atbalsta funkcijas, ir mākslīgi uzpūsti štati. No otras puses, līdzekļu nav, it kā nevaram uzturēt jau esošās telpas, bet gribam celt jaunas ēkas. Pēc manas dziļas pārliecības jau esošās ēkas ir pietiekamas VP vajadzībām.

Ja grib sakārtot šīs lietas, galvenais ir nošķirt divas dažādas funkcijas Valsts policijā – novēršanas, apkarošanas un atbalsta funkcijas. Tad var ietaupīt. Bet nedrīkst taupīt uz tiem darbiniekiem, kuri veic policejiskas funkcijas.

J. Ā.: – Rezumējot Leonīda teikto – izveidota virkne dienestu, kuru lietderība ir apšaubāma. Mums ir divpadsmit operatīvās darbības subjekti. Funkcijas dažādos dienestos pārklājas. Vai tiešām mūsu nelielā valstī vajadzīgas tādas atsevišķas institūcijas kā KNAB, Ekonomikas policija un Finanšu policija? Vai gala rezultātā tām nav vienas un tās pašas funkcijas? Vai ar to, kas skar korupciju lielos apjomos, nevar nodarboties Drošības policija? Visam, kas saistīts ar organizēto noziedzību, blakus ir korupcija.

– KNAB priekšnieks Vilnītis gan domā, ka šo dienestu nav par daudz un ka uzlabojama būtu sadarbība starp tiem.

J. Ā.: – Jā, varam izveidot vēl desmit dienestus, bet jautājums – cik mums ir līdzekļu? Lai efektīvi kaut ko panāktu.

L. B.: – Ņemot vērā, kā tas ir *vecajās* ES valstīs, jāsecina, ka tiešām ir nepareizi, ja Kriminālpolicija Latvijā nenodarbojas ar korupcijas apkarošanu. Tā ir ļoti liela kļūda. Mēs nedzīvojam tik lielā valstī kā ASV vai Krievija, kuras varbūt var atļauties simts un vairāk visādu dienestu. Es nesaku, ka KNAB izveidošana ir nepamatota vai nepareiza. Tomēr no paša sākuma nodoms bija – uz Organizētās noziedzības un korupcijas apkarošanas biroja bāzes attīstīt un izveidot vienu vienotu dienestu, kas nodarbosies ar organizētās noziedzības un korupcijas apkarošanu. Tas bija pareizi. Jo korupcija ir viena no organizētās noziedzības sastāvdaļām. Bez korupcijas organizētā noziedzība nevar izdzīvot. Patlaban tie ir divi dienesti. Jā, sadarbība brīžiem ir, bet – atsevišķos gadījumos un atsevišķās lietās.

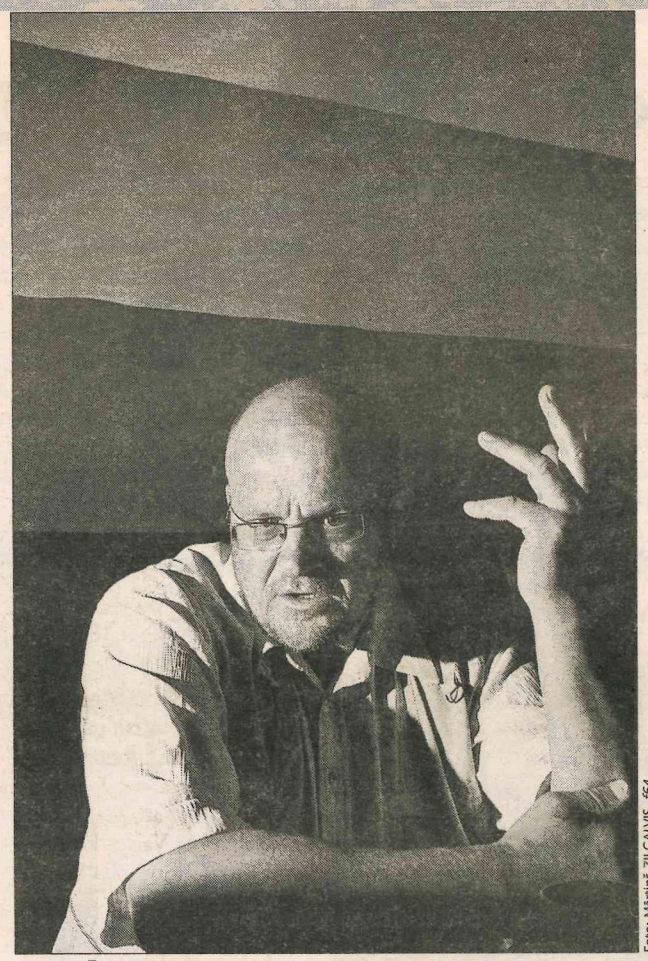

Foto: Mārtiņš ZILGALVIS, *f64*

JĀNIS ĀDAMSONS: «Politiķi veselu Drošības padomes sēdi velta tam, lai sūdzētos, ka kadri iet prom. Būtu cilvēkus uzaicinājuši un pateikuši – valstij grūti laiki, šobrīd mēs jums samazinām, bet pēc gada atgriezīsim visu atpakaļ. Cilvēkam jāredz perspektīva, jāzina, ka viņu neizmetīs miskastē»

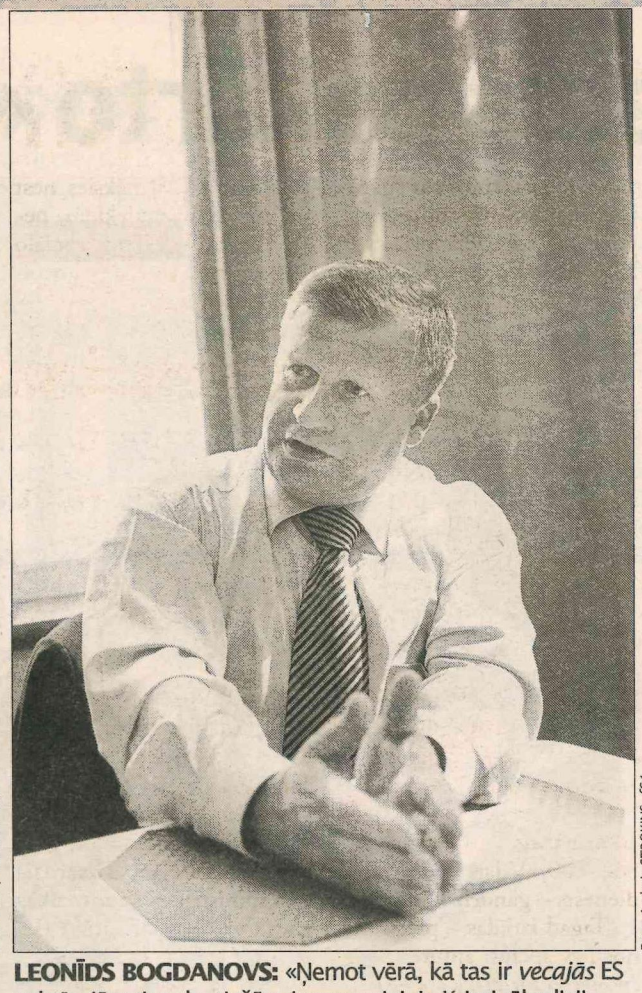

Foto: Andrejs STROKINS, *f64*

LEONĪDS BOGDANOVS: «Ņemot vērā, kā tas ir *vecajās* ES valstīs, jāsecina, ka tiešām ir nepareizi, ja Kriminālpolicija Latvijā nenodarbojas ar korupcijas apkarošanu. Tā ir ļoti liela kļūda. Mēs nedzīvojam tik lielā valstī kā ASV vai Krievija, kuras varbūt var atļauties simts un vairāk visādu dienestu»

J. Ā.: – Turklāt šie dienesti ir šā vai tā politiski motivēti. Aiz viena vai otra dienesta veidošanas stāv viens vai otrs politisks spēks, kurš cer izmantot savus cilvēkus amatos un izmantot šos dienestus, lai apkarotu savus politiskos konkurentus. Tāpēc nav jābrīnās par dažādām nesaprotamām lietām, kuras nonāk līdz tiesai un pēc tam izgāžas.

– Kāds ir stāvoklis pamatdienestos? Teiksim, Kriminālpolicijā?

L. B.: – Esmu ilgus gadus nostrādājis Kriminālpolicijā un esmu secinājis, ka dažādas VP amatpersonas ne visai izprot Kriminālpolicijas lomu. Kriminālpolicijas uzdevums ir novērst un atklāt noziedzīgus nodarījumus. Lai to veiksmīgi darītu, nepieciešams gatavot kvalificētus, profesionālus kadrus. Veicot nepārtrauktas reorganizācijas, optimizācijas, notiek cilvēku raustīšana.

J. Ā.: – Lai pēc Policijas akadēmijas kļūtu par normālu *operu*, vajadzīgi trīs četri gadi. Par vidēja līmeņa vadītāju – vismaz desmit gadu.

L. B.: – Turklāt darbam traucē līdzekļu samazināšana. Samazinām visiem par 70 latiem uzturnaudu. Ieskaitot kārtībniekus. Padomājiet, kārtībniekam uz papīra ir 300–400 latu. Viņam 70 latu nost. Un Valsts policijas vadības pirmajam ešelonam, kas saņem virs 3000, arī 70 latu nost. Kur ir taisnība? Paņemiet sev tajā pirmajā ešelonā nost vienu tūkstoti, tad tas būs godīgi.

Būtiski samazinātas piemaksas par organizētās noziedzības apkarošanu. Manā laikā, kad vadīju Organizētās noziedzības apkarošanas pārvaldi, kriminogēnā situācija bija diezgan sarežģīta. Sprādzieni, pasūtījuma slepkavības utt. Mums bija lielas grūtības noturēt cilvēkus darbā, nelaist prom no policijas. Jo organizētās noziedzības apkarošana – tas nozīmē, ka 24 stundas diennaktī jāuztur sakari, jāstrādā diendienā, arī brīvdienās... Jo mēs nevaram prognozēt, kad notiks pasūtījuma slepkavība vai narkotiku piegāde no citām valstīm lielos apjomos. Toreiz valdība pieņēma lēmumu palielināt šīs piemaksas. Mums izdevās noturēt cilvēkus darbā. Trijos, piecos gados izauga profesionāli darbinieki, līdz ar to sarežģītas kategorijas lietas veiksmīgi gāja uz priekšu, tika atklātas. Deviņdesmito gadu organizēto grupu dalībnieki ir notiesāti. Tagad samazinātas ne tikai piemaksas par organizētās noziedzības apkarošanu – noņemtas piemaksas arī par virsstundu darbu, par darbu nakts laikā. Cilvēki nejūt atbalstu. Es baidos, ka perspektīva mums ir ļoti dramatiska. Joprojām komunicēju ar darbiniekiem, un lielākā daļa ir noskaņota diezgan negatīvi.

J. Ā.: – Leonīds saka – samazina uzturnaudu. Bet samazina jau arī pamatalgu. Ko tad mēs gribam? Lai cilvēks normāli strādātu, viņam nav jādomā, ka mājās nav ko ēst. Politiķi nesaprot, par ko cilvēki formastērpos saņem atalgojumu. Mēs maksājam viņiem lielāku algu un dodam sociālās garantijas par to, ka viņi jebkurā laikā ir gatavi mūs piesegt. Smieklīgi izklausās – palielināsim pensijas vecumu policistiem līdz 60 gadiem. Šaubos, vai kurš katrs pirms sešdesmit spēs skriet pa ielu pakaļ jauniešiem, kas no viņa muks.

L. B.: – Cilvēki kādreiz gāja strādāt policijā, zinot, ka viņiem nāk izdiena. Iespējams saņemt pensiju līdz 80% apmērā no visām piemaksām un amatalgas. 80% pensijā tu saņem tad, ja tev ir 50 gadu un 31 gads darba stāža. Samazinot līdzekļus, procenti krīt uz leju. Nav jēgas turpināt dienestu. Labi, mēs esam vecākā paaudze. Bet vidējā paaudze saka to pašu – esmu šobrīd nopelnījis, teiksim, 60%, un ja tie procenti neies uz augšu, bet paliks tādā pašā līmenī vai ies uz leju, tad kāda jēga turpināt dienestu? Man samazināja piemaksas kopumā par 370 latiem, es sāku saņemt mazāk nekā iepriekšējos mēnešos. Aprēķināju, ka pēc sešiem mēnešiem man tie 80% sāks iet nevis uz augšu, bet uz leju. Kāda jēga man turpināt dienestu? Neskatoties uz to, ka arvien esmu enerģijas pilns.

L. B.: – Gluži otrādi, ir mētāšanās ar skaļiem vārdiem – lai vecākā paaudze, kas gadiem sēž vienā vietā, iet prom, atbrīvo vietas jaunākiem, kuri ir progresīvi domājoši. Tas ir apvainojums.

– Ko policijā nozīmē – progresīvi domāt bez pieredzes?

L. B.: – Es arī gribētu to uzzināt no tiem, kas, stājoties amatā, tā teikuši. Tie ir diezgan nesmuki vārdi, kas aizskar mūsu godu. Esam ilgi strādājuši, un, izrādās, neesam nevienam šajā valstī vajadzīgi.

J. Ā. – Vairāk nekā 1000 cilvēku, ja informācija atbilst patiesībai, policijā ir gatavi aiziet prom vai jau ir aizgājuši. Tas turklāt nozīmē, ka viņi neaiziet vieni paši. Pirmkārt, aiziet pieredze. Tad aiziet informācijas bagāža un, pats galvenais, kas skar operatīvos darbiniekus, – aģentūra. Ne katrs aģents piekritīs nomainīt savu saimnieku. Rodas informatīvais pārrāvums. Es vispār uzskatu par noziegumu, ka to cilvēku nav un tā netop. Bet narkotikas – tā ir visnopietnākā problēma, kas saistīta ar jauno paaudzi, ar mūsu bērniem, mazbērniem. Ar sabiedrību kopumā. Mums pie valdības ir dažādas komisijas. Noziedzības novēršanas komisija. Narkomānijas apkarošanas komisija. Diemžēl pieņemtās programmas līdz šim brīdim nedarbojas. Manuprāt, neviens par šo programmu turpmāko attīstību šobrīd gandrīz nedomā.

– Bet, ja nedomā, tad taču slogs uz policiju top lielāks nekā iepriekš. Kompleksā programma nedarbojas, kriminogēnās vides profilakse pasīva, tātad policijai vēl vairāk jāsakopj iekšējās drošības politikas negatīvās sekas.

L. B.: – Šie jautājumi skar ne tikai Valsts policiju. Mēs jau te teicām, ka nepieciešams ieviest kārtību visā valsts pārvaldē. Tas ir jautājumu komplekss. Tai skaitā jautājumi, kas saistīti ar Probācijas dienestu. Šobrīd uz teritoriālajiem policijas iecirkņiem par atbrīvotajām personām nonāk nepietiekama informācija. Tagad Probācijas dienests ir Tieslietu ministrijas kompetencē. Es uzskatu, ka tas ir ne visai pareizi. Pārsvarā ar šīm personām jāstrādā policijas iecirkņu inspektoriem. Tiem galvenokārt jāveic preventīvi pasākumi, nevis jāizmeklē kriminālprocess. Šobrīd teritoriālajās iestādēs veidojas negatīva prakse. Ar ko nodarbojas iecirkņa inspektors, nepilngadīgo lietu inspektors? Viņš četras, sešas reizes mēnesī diennakti dežurē dežūrdaļas sastāvā. Tad viņš trīs diennaktis pēc dežūras atpūšas. Saskaitiet un atmetiet nost arī brīvdienas! Vēl viņam klāt nāk kriminālprocesi, kas jāizmeklē. Tad cik viņam atliek laika, lai nodarbotos ar prevenciju? Absolūti nekā! Ņemot vērā līdzekļu samazināšanu, nav noslēpums, ka pašlaik lielākā daļa iecirkņa inspektoru skatās, kur piehalturēt. Viņiem jāuztur ģimene. Viņi un arī Kriminālpolicijas darbinieki iet un meklē, atvainojos par izteicienu, kreiso darbu. Lai nopelnītu. Vismaz 20 latu par nakti. Kāds viņš – negulējis – būs darbinieks?

J. Ā.: – Mani mācīja elementāri – pirms tu no padotā kaut ko pieprasi, tev viņš ir jāapmāca, jāapģērbj, jāpaēdina, jāmotivē, jānodrošina materiāli, tehniski, lai viņš var veiksmīgi pildīt savus pienākumus. Tad no šā darbinieka var prasīt uz pilnu klapi. Bet, ja motivācijas nav, tad Latvijas pilsoņi arvien vairāk iegādājas personiskos ieročus. Jo saprot – uz valsti nevar paļauties. Jautājums – kas tad to valsti uztur? Mēs maksājam nodokļus, lai man nebūtu pašam jāskraida ar pistoli un jāaiztur noziedznieki. Tām ir policisti. Es varu izsaukt ātro palīdzību, ja man slikti ar veselību. Ja man ir problēmas ar ugunsdrošību, varu uzaicināt ugunsdzēsējus, utt. Ja valsts šīs pamatfunkcijas attieksmē pret mani nepilda, jautājums – kāpēc man jāmaksā nodokļi? ■

Iecirkņa inspektori un arī Kriminālpolicijas darbinieki iet un meklē, atvainojos par izteicienu, kreiso darbu

J. Ā.: – Politiķi veselu Drošības padomes sēdi velta tam, lai sūdzētos, ka kadri iet prom. Būtu cilvēkus uzaicinājuši un pateikuši – valstij grūti laiki, šobrīd mēs jums samazinām, bet pēc gada atgriezīsim visu atpakaļ. Cilvēkam jāredz perspektīva, jāzina, ka viņu neizmetīs miskastē. Bet šīs te cilvēciskās attieksmes – tās nav. Mēs valstī kaut kā tā mierīgi konstatējam, ka cilvēki brauc darba meklējumos uz ārzemēm un pērk biļeti tikai vienā virzienā.

– Bet varbūt, kompensējot līdzekļu samazinājumu, tiek kompleksi pārlikti akcenti valsts programmās? Ir taču mums valsts programmas narkotiku, korupcijas apkarošanai?

L. B.: – Pēdējā pieņemtā, ar narkotikām saistītā programma nedarbojas līdz šim brīdim. Šobrīd programmas termiņš, ja nemaldos, beidzas, bet jaunas programmas pieredze, kuri nostrādājuši drošības struktūrās desmitiem gadu, netiek izmantota. Te ir tas lielākais absurds.